Radiniai datuojami III–V a. Sprendžiant pagal įkapes ir jų padėtį, kape galva į PR (120° kampu) buvo palaidota moteris.

Tyrinėjimai parodė, kad 1996 m. išplautas kapas nebuvo vienintelis, o šioje vietoje yra kapinynas.

Arūnas STRAZDAS

Investigations of Gėluva II cemetery in 1998

The area of 27,5 m² (3 trenches) was excavated in Gėluva cemetery (Raseiniai district) in 1998. One inhumation with burial items dating to the 3rd-5th century was found.

Ėrika STRIŠKIENĖ

DIRŽIŲ KAPINYNO TYRINĖJIMAI

1998–1999 m. Pilių tyrimo centras „Lietuvos pilys" pratęsė archeologinius tyrinėjimus Diržių kapinyne (AV–782; Pakruojo r., Žeimelio sen.) (žr. *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 209–213). Tyrinėjimų metu ištirtas 234 m² plotas, rasta 15 apardytų griautinių kapų ir 169 VI–XII a. datuojami radiniai. Tyrinėjimai vyko PV žvyrduobės P ir ŠV pakraščiuose bei likusioje paminklo dalyje, kuri jau buvo iškasinėta „archeologų mėgėjų".

Tirtoji paminklo dalis smarkiai apardyta. Kapų duobės pradėjo ryškėti 45–60 cm gylyje, o jų dugnas pasiektas 60–100 cm gylyje. Jos ovalo formos, 140–235 cm ilgio ir 60–85 cm pločio. Karstų žymių nepastebėta, osteologinė medžiaga blogai išlikusi. Mirusieji guldyti aukštielninki, rankų padėtis neaiški, nes labiausiai suardyta krūtinės sritis.

Vyrai ir moterys laidoti orientuojant priešingomis kryptimis. 8 kapų orientaciją pavyko nustatyti tiksliau: PR kryptimi orientuoti kapai Nr. 81 (130°), Nr. 85 (140°), ŠR – kapas Nr. 88 (70°) ir Nr. 92 (45°), ŠV – kapai Nr. 84 (340°) ir Nr. 90 (325°). Kitų kapų duobės orientuotos ŠV–PR kryptimi. Tik kapuose Nr. 86 ir Nr. 87 mirusiosios buvo palaidotos galva į V.

Remiantis įkapėmis ir iš dalies kapų orientacija, iš 15 kapų 5 galima priskirti moterims, 3 vaikams ir 2 – vyrams. Kapuose rasti dirbiniai – daugiausia smulkūs įvijų ar kitų žalvarinių papuošalų fragmentai, darbo įrankiai ar keramikos šukės. Pagal aptiktus radinius, kapai gali būti datuojami

VIII–XI a. Tačiau atsitiktinių dirbinių yra ir iš VI–XII a.

Moterų kapuose dažniausiai pasitaikiusios įkapės – smeigtukai. Kape Nr. 80 rasti 2 žalvariniai kryžiniai smeigtukai su išplotomis plokštelėmis galuose. Juos jungianti grandinėlė pagaminta iš įvijų, suvertų ant geležinės vielos. Be šių radinių, kape dar rasti 3 geležiniai įvijiniai žiedai ir menki peilio fragmentai. Iš viso Diržiuose aptikta dar 12 tokių žiedų IX–XII a. datuojamuose kapuose. Kape Nr. 86 rasta tik žalvarinio kryžinio smeigtuko plokštelė, keletas įvijų ir žalvarinės vielos fragmentų. Greta esančiame kitame moters kape Nr. 87 – du geležinių lazdelinių smeigtukų fragmentai, yla ir žalvarinė įvija.

Vyro kape Nr. 85 rastas įmovinis ietigalis rombo formos plunksna (VII–IX a.), menkų kovos peilio (?) fragmentų bei kairės čiurnos srityje kojos papuošalo (odinės juostos su žalvariniais spurgeliais) fragmentų. VIII–IX a. kojos apavo puošimas spurgeliais bei grandinėlėmis buvo būdingas žiemgaliams ir žemaičiams.

Vaiko kape Nr. 89 rastas geležinis lazdelinis smeigtukas, yla, peiliukas lenkta nugarėle ir žalvarinė įvija. Kape Nr. 90 – du žalvariniai žiediniai smeigtukai (VIII a.), grandinėlė ir įvijinė 4,1–4,3 cm skersmens apyrankė. Remiantis įkapėmis ir šių kapų orientacija, galima manyti, kad čia palaidotos mergaitės. Kapo Nr. 92 įkapės – žalvarinės grandelės (galvos papuošalas), antkaklė tordiruotu lankeliu su kilpele ir kabliuku, žiedinis smeigtukas, 2 apyrankės (įvijinė ir juostinė) bei geležinis peiliukas tiesia nugarėle.

Iš nenustatytos lyties asmenų įkapių galima išskirti kape Nr. 81 rastą kaklo papuošalą, pagamintą iš plonytės vytos žalvarinės vielos, lininių pintų virvelių bei masyvaus geležinio sukorodavusio dirbinio (segės?). Kape rasti ir 3 sukorodavę į vieną masę geležiniai įvijiniai žiedai, ant kurių išliko susimineralizavusio audinio fragmentas.

Iš atsitiktinių radinių galima išskirti XXXIII perkasoje rastą žalvarinę plokštinę stačiakampio formos ažūrinę segę, puoštą skandinavišku pintiniu ornamentu, bei XLVIII perkasoje aptiktus apgalvio fragmentus: 4 siauras stačiakampio pjūvio skiriamąsias plokšteles su šonuose išgręžtomis 3 skylutėmis bei 1 plačią stačiakampio formos plokštelę, puoštą geometriniu ornamentu. Apgalviai iš tokių plokštelių būdingi tik Žiemgalai ir iš dalies Žemaitijai, jie randami VI–VIII a. moterų kapuose. Plokštinės segės

atsiranda vėlyvojo geležies amžiaus pradžioje (IX a.), bet randamos ir I tūkst. pab. – II tūkst. pr. kapuose.

Erika STRIŠKIENĖ

Investigations of Diržiai cemetery

In 1998-1999 the CRCCL carried out archaeological investigations in Diržiai cemetery (AV-782 Pakruojis district, Žeimelis ward). The area of 234 m^2 was explored. The total of 15 burials and 169 finds were uncovered. The burials date to the 8th-11th century but some stray finds belong to the 6th-7th century. The individuals were buried in inhumations with burial items characteristic of Semigallians. Males and females were oriented in different directions.

Audronė ŠAPAITĖ

ŠIAULIŲ II KAPINYNO (VAISIŲ G.) TYRINĖJIMAI 1998 M.

1998 m. birželio–liepos mėn. atlikti archeologijos žvalgomieji tyrinėjimai Šiaulių miesto centre. Vienas iš tyrinėjimų tikslų buvo nustatyti Šiaulių kapinyno II (Vaisių g.) archeologinę vertę ir išlikimą, kitas – patikslinti Šiaulių senojo miesto ŠV dalies ribą. Iš viso 1998 m. ištirtas 70 m^2 plotas.

Šiaulių II kapinynas Vaisių g. aptiktas 1961 m., kai, tiesiant vandentiekio trasą, Vaisių g. 16 namo kieme buvo atkasta žmonių kaulų ir įkapių. Atsitiktinių radinių iš Vaisių g. 16, Vaisių g. 14 ir kitų porinių šios gatvės namų buvo aptikta ir anksčiau. 1961 m. ŠAM direktorius archeologas J. Naudužas atliko nedidelio masto tyrinėjimus Vaisių g. 16 namo kieme. Tyrinėjimų ataskaita nebuvo parašyta, likęs tik kasinėjimų dienoraštis su brėžiniu. 15 m^2 dydžio perkasoje ištirti 2 kapai ir 1 išjudintų žmogaus kaulų krūvelė, dienoraštyje užfiksuotos rastos įkapės: geležinis įmovinis kirvis, 2 juostinės apyrankės, 2 geležiniai smeigtukai, peilio galas. Kaip atsitiktiniai radiniai iš Vaisių g. muziejuje saugomi profiliuotas ietigalis ir geležinė apskrita sagtis.

1998 m. žvalgomieji tyrinėjimai buvo vykdomi centrinio miesto parko teritorijoje ir privačiose žemės valdose, netoli nuo J. Naudužo perkasos. Kasinėjimų metu rasti 5 kapai, 3 iš jų suardyti.

Kapas Nr. 1 rastas 1,1–1,35 m gylyje, suardytas. 40×38 cm dydžio